

**17/18 ΙΟΥΛΙΟΥ 1936**  
**Ο ΙΣΠΑΝΙΚΟΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ**  
**Η ΠΡΟΒΑ ΤΖΕΝΕΡΑΛΕ ΤΟΥ Β' Π. Π.**  
**90ή ΕΠΕΤΕΙΟΣ**

Βασίλειος Α. Κωνσταντινόπουλος

Καθηγητής Πανεπιστημίου

Πρόεδρος Φ.Σ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Στο μεσοπόλεμο διάστημα, τα αστικά καθεστάτα είχαν αποτύχει να δώσουν πειστικές απαντήσεις στα οξυμμένα κοινωνικά και οικονομικά αιτήματα των λαών, με αποτέλεσμα οι δημοκρατικές δυνάμεις να συμπίξουν τα περίφημα Λαϊκά Μέτωπα, όπως του Λεόν Μπλούμ στη Γαλλία (1936) και του Αθάνια στην Ισπανία (1936). Στην τελευταία, οι δυνάμεις της αντίδρασης (καθολική εκκλησία, στρατός, γαιοκτήμονες) είχαν εξαθλιώσει τα λαϊκά στρώματα, που αντιδρώντας με κάποια ακραία στοιχεία, άρχισαν να προβαίνουν σε καταστροφές κτηρίων και εμπρησμούς εκκλησιών, στο πλαίσιο ενός αφελούς αριστερισμού. Από την άλλη, οι δυνάμεις της αντίδρασης ενέδρευαν, αναμένοντας ένα καταλυτικό γεγονός για να επέμβουν με τη χούντα των στρατηγών Μολά, Φράνκο, Βαρέλα κ.α.

Το έναυσμα έδωσε η δολοφονία του ακροδεξιού πολιτικού Κάλβο Σοτέλο, στις 13 Ιουλίου 1936. Ο Φράνκο, κινητοποίησε τους Μαροκινούς στο ισπανικό προτεκτοράτο του Μαρόκο, στις 17 Ιουλίου και το επόμενο πρωί 18 Ιουλίου, από τη βάση του στα Κανάρια νησιά, κηρύσσει την έναρξη του πραξικοπήματος κατά της Νόμιμης Ισπανικής Κυβέρνησης. Από την πρώτη μέρα ζήτησε μεταγωγικά αεροπλάνα από τον Χίτλερ, ο οποίος προσέφερε πρόθυμα μεγάλη βοήθεια στρατιωτική (Μεραρχία, Κόνδωρ, τανκς, αεροσκάφη κ.α.), με οικονομικά και εμπορικά κυρίως ανταλλάγματα. Τη μεγαλύτερη βοήθεια προσέφερε ο Μουσολίνι με 70.000 άνδρες 750 αεροσκάφη και 150 τανκς.

Οι Αγγλογάλλοι εθελουφλώντας, απάντησαν με τη Διεθνή Επιτροπή, μη επέμβασης (στην οποία ήταν μέλος και η Ελλάδα), με την Αγγλία κυρίως να επιμένει αυστηρά στην τήρηση της (Ο Τσώρτσιλ μάλιστα προέβλεπε την πτώση της Ισπανικής Δημοκρατίας μέσα σε δύο μέρες), ενώ μικρή βοήθεια προσέφερε το Λαϊκό Μέτωπο του Λεόν Μπλουμ. Η αντικομμουνιστική υστερία των ευρωπαϊκών κρατών, έστρωσε πλατύ έδαφος για την επέλαση του Μουσολίνι και του Χίτλερ στην Ισπανία.

Απρόθυμος στην αρχή ο Στάλιν, υποχρεώθηκε από τη νεολαία του, να ομολογήσει ότι ο πόλεμος στην Ισπανία είναι υπόθεση ολόκληρης της ανθρωπότητας. Αμέσως, οργανώθηκαν αποστολές εφοδίων (τανκς, αεροσκάφη, πυροβόλα) καθώς και προσωπικού για υποστήριξη της Νόμιμης Ισπανικής Κυβέρνησης, για την οποία βέβαια πληρώθηκαν αδρά. Η Ελλάδα, βοήθησε τη Νόμιμη Κυβέρνηση με αποστολή πολεμοφόδιων, που επιμελήθηκε ο βιομήχανος Μποδοσάκης, με έγκριση του Μεταξά. Οι αμερικάνικες πετρελαϊκές εταιρείες ενίσχυσαν τον Φράνκο, σε βαθμό που κάποιοι αξιωματούχοι παραδέχονταν πως χωρίς αυτή τη βοήθεια δεν θα επικρατούσαν ποτέ στην Ισπανία.

Τη μεγαλύτερη όμως βοήθεια στη Νόμιμη Ισπανική Κυβέρνηση, προσέφεραν οι δημοκράτες όλου του κόσμου, που από τον Οκτώβρη του 1936, συνέρρεαν από κάθε χώρα για την υπεράσπιση της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Αυτοί 60.000 περίπου, συγκρότησαν τις περίφημες Διεθνείς Ταξιαρχίες (Brigadas Internacionales), υπό την καθοδήγηση της Κομιντέρν, με έδρα την πόλη Αλμπαθέτε και αρχηγούς τους Αντρέ Μαρτύ, Λουίτζι Λόνγκο, Γιόζεφ Τίτο κ.α.. Οι Διεθνείς Ταξιαρχίες κατόρθωσαν να αποτρέψουν την κατάληψη της Μαδρίτης, την οποία οι στασιαστές πολιορκούσαν με 4 φάλαγγες και όπως έλεγε ο Μόλα, με μία 5<sup>η</sup>

φάλαγγα, δηλαδή τους «Συμπαθούντες» εντός της πόλης. Η Μαδρίτη όμως, άντεξε μέχρι το τέλος του πολέμου.

Ψυχή της δημοκρατικής αντίστασης κατά της φασιστικής ανταρσίας, αναδείχθηκε η ηγέτιδα του κομμουνιστικού κόμματος Ντολότες Ιμπαρούρι, η θρυλική Πασιονάρια, που με το σύνθημά της «NON PASARAN» ενέπνεε τους αγωνιστές. Στις Διεθνείς Ταξιαρχίες συντάχθηκε, αγωνιζόμενη υπέρ της ελευθερίας και κατά του φασισμού και η παγκόσμια διανόηση με πιο διάσημους τον Έρνεστ Χέμινγουεϊ, τον Σαιντ-Εξυπερύ, τον Τζωρτζ Όργουελ, τον Αντρέ Μαλρό, τον Πολ Βαλερύ, τον Πάμπλο Νερούδα, τη Σιμόν Βέι, τον Ρόμπερτ Κάπα κ.α..

Τραγική είναι η ανάμνηση του βομβαρδισμού της Γκερνίκα, από τη γερμανική Luftwaffe, που δοκίμασε μια νέα τακτική μαζικού βομβαρδισμού τη λεγόμενη «επίθεση τρομοκρατίας» (Terrorangriff). Την τακτική αυτή, γνωστή και ως «carpet-bombing», εφάρμοσαν οι Γερμανοί στο Κόβεντρι της Αγγλίας το 1940, εμπλουτίζοντας το γερμανικό λεξιλόγιο σαρκαστικά με τη λέξη «koventrieren». Υπόμνημα της τραγωδίας αυτής αποτελεί ο πίνακας του Π. Πικάσο. Αρνητική καμπή στην τελική έκβαση υπήρξε και η λανθασμένη απόφαση του Χουάν Νεγκρίν να αποσύρει από το πεδίο μάχης τις Διεθνείς Ταξιαρχίες, με πίεση των Άγγλων.

Στις 28 Οκτωβρίου 1938, στην πρωτεύουσα της Δημοκρατικής Ισπανίας και έδρα του αγώνα των δημοκρατικών κατά των εθνικιστικών στασιαστών, τη Βαρκελώνη, έλαβε χώρα η αποχαιρετιστήρια παρέλαση των Διεθνών Ταξιαρχιών. Όπως είπε και η Πασιονάρια, *έφευγαν νικητές, είχαν γράψει ιστορία*.

Στον Εμφύλιο Ισπανικό Πόλεμο, έλαβαν μέρος 400 Έλληνες, ναυτεργάτες κυρίως και κάτοικοι της Αμερικής, τους οποίους ξέχασε να αναφέρει στα Απομνημονεύματά της η Πασιονάρια. Στους διανοούμενους που έσπευσαν στην Ισπανία, ανήκει και ο Στρατής Τσίρκας, που διάβασε τον όρκο των ποιητών στη μνήμη του Φεδερίκο Λόρκα, που δολοφονήθηκε άγρια από τις φασιστικές δυνάμεις.

Αυτό που δεν αντιλήφθηκαν οι κατευναστές ευρωπαίοι πολιτικοί, ήταν ότι η ανοχή που επέδειξαν στο ναζισμό κατά τον Εμφύλιο Ισπανικό Πόλεμο, αποτελούσε ενθάρρυνση να προωθήσει τα σχέδιά του σε βάρος της ευρωπαϊκής και διεθνούς ειρήνης. Ο Ισπανικός Εμφύλιος ήταν στην ουσία μια πρόβα τζενεράλε του Β' Π. Π., που προκάλεσαν οι φασιστικές δυνάμεις.

Όσοι αγωνίστηκαν στην Ισπανία κατά του Φράνκο, του Χίτλερ και του Μουσολίνι, ανεξάρτητα ιδεολογίας, αξίζουν κάθε τιμή, γιατί αγωνίστηκαν και πολλοί θυσιάστηκαν για τα ιδανικά της ειρήνης, της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Επειδή σήμερα παρατηρείται στην Ευρώπη, λόγω λαθών των δημοκρατικών κυβερνήσεων, τάσεις επιστροφής, στα ακροδεξιά μορφώματα, αποκτούν ιδιαίτερο νόημα τα λόγια του Χέμινγουεϊ «Μη στέλνεις ποτέ να ρωτήσεις για ποιον χτυπά η καμπάνα· για σένα χτυπά».

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Beevor A., Ο Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος, Αθήνα 2006
2. Imbarouri D. (Πασιονάρια), Απομνημονεύματα, τ.2, Αθήνα 1974
3. Hugh T., Ιστορία του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου, Αθήνα 1971
4. Λάζος Χρ., Πεθαίνοντας στη Μαδρίτη, Αθήνα 2001
5. Κωνσταντινόπουλος Β. Α., Το Παρασκήνιο του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου με βάση Επίλεκτα Γερμανικά Διπλωματικά Έγγραφα, Φιλ. Εκδ. ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ, Αθήνα 2022